

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ РИЗИКОСТІЙКІСТІ БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПІДПРИЄМСТВА РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

В умовах нестабільності та невизначеності зовнішнього середовища успішність діяльності підприємства визначається високим рівнем ризикостійкості бізнес-моделі ресторанного господарства. Оскільки ризик – складає об'єктивно неминучий елемент прийняття будь-якого управлінського рішення в силу того, що невизначеність – неминуча характеристика умов господарювання. Він має місце тільки там, де може бути як мінімум два і більше можливих альтернативних результатів. У ситуації, коли можливий тільки один результат, ризику немає, оскільки альтернативи відсутні. Більшість управлінських рішень підприємства приймається в умовах невизначеності та економічного ризику. Щоб вижити підприємствам потрібно не уникати ризику, а вміти правильно оцінювати його рівень і безпосередньо управляти ним з метою обмеження. Для цього необхідні своєчасне врахування факторів ризику при прийнятті управлінських рішень; кваліфікована організація процесу управління ризиковою ситуацією відповідно до мінливих умов зовнішнього та внутрішнього середовища [1].

Посилення невизначеності зовнішнього середовища та високий рівень конкуренції в Україні часто призводить до виникнення кризових ситуацій у діяльності вітчизняних підприємств. Як зазначено у [2]: «В таких умовах окрім типових ризиків виникають також ризики: викликані різноманітними кризовими явищами; нестабільністю економічного і політичного розвитку; значними темпами інфляції; відсутністю чіткої законодавчої бази і частими змінами в ній; використанням застарілої технології та зношеного устаткування; низькою економічною культурою».

Щоб вижити за цих умов, менеджерам підприємств необхідно своєчасно ідентифікувати можливі ризики, застосовувати інноваційні методи для оцінки ризику, запроваджувати нові технології та технічні новинки, приймати сміливі та нетрадиційні рішення. Зокрема, як зазначено у Стандарті ризик-менеджменту ISO 31000 [3]: «Ідентифікація ризиків – це процес, який включає пошук, визначення та опис ризиків, які можуть мати вплив на досягнення цілей організації. Цей процес використовується для ідентифікації можливих джерел виникнення ризику, а також подій та обставин. Включає ідентифікацію можливих причин та потенційних наслідків».

Ураховуючи складність процесу ідентифікації ризиків методи оцінювання ризику активно розвиваються та адаптуються відповідно до вирішення конкретних завдань. Підвищений останнім часом інтерес до оцінки ризику обумовлений тим, що абсолютно уникнути ймовірності настання ризикової ситуації неможливо будь-якому суб'єкту господарювання. Питання врахування ризику, управління ризиком, зведення його до прийнятих меж, зниження можливих негативних наслідків є предметом активних наукових дискусій серед дослідників та практиків. Опанування українськими підприємцями сучасних підходів до інтегрального управління ризиками здатне позитивно вплинути на кількісні та якісні показники економічного зростання в кризовий період розвитку економіки України [4].

Значна кількість наукових пошуків вчених [5-6] присвячена розробці різного роду систем управління ризиками. Так, автор статті [5] акцентує увагу на питаннях забезпечення гнучкості системи управління ризиками та пропонує адаптивну структуру системи управління ризиками проекту, яка дозволяє адекватно реагувати на виникаючі ризикові ситуації. Поряд із тим, запропонований науковцем методичний інструментарій оцінки системи управління ризиками ґрунтується на класичному використанні статистичних методів оцінювання. Такий підхід дозволяє лише частково здійснювати відповідну адаптацію підприємства в залежності від ступеня прояву ризику.

Акцентуючи увагу на інноваційному процесі в роботі [6] пропонується система управління ризиками, що орієнтована на зменшення ризиків, пов'язаних з невизначеністю та складністю впровадження нової бізнес-моделі. В науковій статті [8] висвітлено практичні аспекти управління ризиком при формуванні інноваційної бізнес-моделі. Проте, сформулювати раз і назавжди бізнес-модель підприємства неможливо. По мірі розвитку будь-яке підприємство повинно вдосконалювати діючу бізнес-модель, трансформувати та адаптувати її відповідно до зміни умов зовнішнього середовища. Це обумовлює необхідність розроблення універсальної методики оцінювання ризику на різних стадіях реалізації бізнес-моделі.

Варто відзначити, що окремі науковці пропонують програми, які спрямовані на мінімізацію наслідків прояву ризику в діяльності підприємств. Так, автор статті [9] визначає, що основними етапами реалізації програми управління ризиками для підприємств є: опис бізнесу, визначення місії та цілей; опис та розмір збитків підприємства; визначення факторів ризику; оцінка ризику; побудова сигнальної карти; вибір методів впливу на ризик. Такий підхід може бути використаний, але потребує відповідного коригування та врахування галузевої специфіки підприємств ресторанного бізнесу.

З метою пошуку дієвих інструментів мінімізації впливу ризику на різні аспекти діяльності підприємства науковцями активно досліджуються питання формування системи управління ризиками підприємств у ланцюгу поставок. Характерною особливістю підприємств сфери ресторанного господарства є поєднання чотирьох фаз розширеного відтворення: виробництво; розподіл; обмін; споживання. Вважаючи на це, науковцем лише частково висвітлено питання управління ризиком на різних фазах відтворення.

Облік ризиків в інших системах (наприклад, створення споживчої цінності) в системі управління бізнес-моделлю підприємства ресторанного господарства потребує подальшого наукового пошуку.

Загальноприйнятого та універсального алгоритму оцінки системи управління ризикостійкістю бізнес-моделі підприємства ресторанного господарства не розроблено. Деякі автори пропонують оцінювати вплив ризику на окремих етапах формування бізнес-моделі підприємства, надаючи перевагу методиці інтегрального оцінювання

показників фінансово-господарської діяльності. Такий підхід не дозволяє якісні показники ризику в системі управління бізнес-моделлю підприємства.

Таким чином, будь-яка діяльність в умовах невизначеності характеризується відповідними цієї діяльності видами ризиків. Рівень ризику залежить від безлічі факторів, як пов'язаних, так і не пов'язаних з діяльністю підприємства. Ризик завжди існує об'єктивно, незалежно від того, враховують його чи ні. Наслідком прояву ризику є зниження ефективності діяльності підприємства в цілому. Вважаючи на це, надзвичайно важливим є формування системи управління ризикостійкістю бізнес-моделі підприємства. Сучасна система управління ризикостійкістю бізнес-моделі підприємства ресторанного господарства повинна охоплювати спектр трьох груп ризиків, а саме: пов'язаних із формуванням та просуванням ціннісних пропозицій; пов'язаних із потоками надходження доходів; пов'язаних із взаємовідносинами з клієнтами / споживачами. Оцінка стану системи управління ризикостійкістю бізнес-моделі за встановленими групами ризиків забезпечить узгодженість та комплексність управлінських рішень за різними елементами системи.

Список використаної літератури:

1. Турко, М. О. Теоретичні основи управління ризиками підприємства [Текст] / М. О. Турко // Економіка підприємства та управління виробництвом. – 2007. – № 5. – С. 85–89.
2. Тарасова, К. И. Качественный анализ рисков деятельности предприятия [Текст] / К. И. Тарасова // Оралды гылым жаршысы (Уральский научный вестник), Экономические науки. – 2013. – № 28 (76). – С. 72–80.
3. Grant, P. ISO 31000:2009 – Setting a New Standard for Risk Management / Grant P. // Risk Analysis. – Vol. 30. - №6. – 2010. – P. 881–886.
4. Кравченко, В. Розробка сучасного стандарту з управління ризиками – важливий чинник підвищення ефективності підприємницької діяльності в Україні [Текст] / В. Кравченко // Теоретичні та прикладні питання економіки: Зб. наук. пр. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2008. – Вип. 17. – С. 159–166.
5. Копытина, М. В. Адаптивная структура системы управления рисками проекта [Текст] / М. В. Копытина // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2012. – № 1/3 (61). – С. 15–19.
6. Taran, Y. Incorporating Enterprise Risk Management in the Business Model Innovation Process [Text] / Y. Taran, H. Boer, P. Lindberg // Journal of Business Models. – 2014. – V. 1. – N 1. – P. 38–60.
7. Гросул, В. А. Оцінка ризикостійкості в системі адаптаційного управління розвитком торговельного підприємства [Текст] / В. А. Гросул, Г. С. Баламут // «Молодий вчений». – 2016. – № 12 (39). – С. 727–729.
6. Johnson, M. W. Reinventing Your Business Model [Text] / M. W. Johnson, C. M. Christensen, H. Kagermann // Harvard Business Review. – 2009. – December. – P. 1–11.
7. Hoyt, R. E. The value of enterprise risk management [Text] / R. E. Hoyt, A. P. Liebenberg // The Journal of Risk and Insurance. 2011. – V. 78. – N 4. – P. 795–822.
9. Chesbrough, H. Business model innovation: Opportunities and barriers [Text] / Long Range Planning. – 2010. – V. 43. – N 2. – P. 354–363.
9. Ріщук, Л. І. Підхід щодо розробки програми управління ризиками на підприємстві / Л. І. Ріщук, О. Ю. Кушлик // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва : збірник наукових праць. – 2015. – № 1(8). – Т. 2. – С. 77–82.